



A KRITIKAI GONDOLKODÁS ÉS A FOGÁSZATI EGÉSZSÉGMŰVELTSÉG FEJLESZTÉSÉNEK ÖSSZEKAPCSOLÁSA A BIOLÓGIA TANÍTÁSÁBAN

Szívós Ádám / SZTE TTIK

Nagy Lászlóné / SZTE TTIK Biológiai Szakmódszertani Csoport

Kulcsszavak: kritikai gondolkodás, fogászati egészségműveltség, biológiatanítás

A kritikai gondolkodás a természettudományos gondolkodás összetevője, amelynek fejlesztése a biológia tanításának is deklarált célja. Az OFI által kifejlesztett biológia-tankönyvek feladatainak elemzése azt mutatja, hogy a tankönyvekből hiányoznak a kritikai gondolkodási készségeket fejlesztő feladatok (Nagy L.-né és Kissné Gera, 2017). A biológia tantárgy tantervi anyagát elemezve azt mondhatjuk, hogy a kritikai gondolkodás fejlesztésére számos témakör alkalmas, különösen Az ember szervezete és egészsége témakör, melynek keretében a diákok egészségműveltsége is fejleszthető. Ez ugyancsak fontos, mert nemzetközi összehasonlításban a magyar felnőtt lakosság több mint fele elégtelen vagy problémás (összességében korlátozott) egészségműveltségi kompetenciával rendelkezik (Koltai és Kun, 2016). Különösen igaz ez a szájhigiéna területére: az emberek orális egészségügyi állapota rossz, a megfelelő szájhigiéniával kapcsolatos ismereteik hiányosak, és bár tudják, hogy rendszeresen részt kellene venniük a szűrővizsgálatokon, sokan csak akkor keresik fel fogorvosukat, ha már baj van (Gera és Györfi, 2016). Elméleti munkánk célja, hogy a külföldi és hazai szakirodalom elemzésével feltárjuk a kritikai gondolkodás és a fogászati egészségműveltség területeit, egymással való kapcsolatát, valamint a fejlődésükhöz szükséges ismereteket és gondolkodási műveleteket. A kritikai gondolkodás meghatározására több definíció is született (I. Molnár, 2002), ezekben közös elemként jelenik meg az értékelés mint gondolkodási művelet, amely a tudományos kutatás fontos feltétele. A fogászati egészségműveltség (oral health literacy) az egészségműveltség (health literacy) egy speciális területének tekinthető, ezért értelmezésénél az egészségműveltség definíciójából (pl. Nutbeam, 1998) indulnak ki a kutatók. Általánosan elfogadott definíciója szerint (Health People, 2010) annak a foka, hogy az egyén milyen szinten képes megszerezni, feldolgozni és megérteni az alap szájhigiéniával kapcsolatos információkat, hogy megfelelő döntéseket hozzon a fogápolási módszerekről és a szükséges kezelésekről. Az egészségműveltség konceptuális modellje szerint (Sorensen és mtsai, 2012) – ami alkalmazható a fogászati egészségműveltség esetében is – három terület (egészségügy, prevenció, egészségfejlesztés) és négy egymásra épülő információfeldolgozási szint (elérés, megértés, értékelés, alkalmazás) különíthető el. Már a harmadik szint eléréséhez nélkülözhetetlen a kritikai gondolkodási készségek megfelelő szintű fejlettsége. Befolyásoló tényezőit tekintve a család és az egészségügyi rendszer mellett jelentős az oktatás szerepe is (IOM, 2004). Az ismereteket kisiskolás kortól kezdve, nem frontálisan közölve, hanem a tanulók aktivitására alapozva, példákön, szituációkon, szövegeken, azok megvitatásán keresztül lehetne eredményesebben átadni. A kutatás további fázisában a fejlesztés lehetőségeire, a tanítás menetébe illeszthető feladatok kidolgozására koncentrálnunk. A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.